

Odpovědnost v právu ŽP

Ivana Průchová

Odpovědnost v právu ŽP

- Formy odpovědnosti:
 - Deliktní:
 - Správně právní odpovědnost
 - Trestně právní odpovědnost
 - Odpovědnost za škodu
 - Odpovědnost za ekologickou újmu

Správně právní odpovědnost

■ A. Odpovědnost za jiné správní delikty

- Právnícké osoby, fyzické osoby podnikající (VÝJIMEČNĚ „KAŽDÝ“ – např. § 55 lesního zákona, § 4 zákona o České inspekci životního prostředí)
- objektivní odpovědnost
- složkové předpisy
 - jednotlivé skutkové podstaty
 - další specifika
- Sankce
 - pokuty
 - opatření k nápravě
 - odebrání věci
 - omezení nebo zákaz činnosti
 - odejmutí uděleného souhlasu či povolení
- Lhůty k ukládání sankcí
- Procesně: správní řád

Správně právní odpovědnost

- **Odpovědnost za přestupky**
 - subjektivní odpovědnost
 - složkové právní předpisy
 - jednotlivé skutkové podstaty
 - další specifika
 - přestupkový zákon
 - Skutkové podstaty ve vztahu k životnímu prostředí resp. jeho složkám
 - Procesní část
 - Sankce
 - napomenutí
 - pokuty
 - zákaz nebo omezení činnosti
 - propadnutí nebo odebrání věci
- **Ihůty k ukládání sankcí**

Trestně právní odpovědnost

- **Žák.č.40/2009 Sb., trestní zákoník, hlava VIII. – TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ**
- **„Všeobecné“ skutkové podstaty:**
 - **poškození a ohrožení životního prostředí - § 293 TZ -**
 - **poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti - § 294 TZ**
 - **„speciální skutkové podstaty“**
 - **katalog viz dále**

Trestně právní odpovědnost

■ speciální skutkové podstaty

- poškození vodního zdroje - § 294a TZ
- poškození lesa - § 295 TZ
- neoprávněné vypuštění znečištěných látek - § 297 TZ
- neoprávněné nakládání s odpady - § 298 TZ
- neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu Země - § 298a TZ
- neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami druhy rostlin a živočichů - § 299
- neoprávněné nakládání chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami druhy rostlin a živočichů z nedbalosti - § 300 TZ
- odnímání nebo ničení živočichů a rostlin - § 301
- týrání zvířat - § 302
- zanedbání péče o zvíře z nedbalosti - § 303 TZ
- neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užítkovost hospodářských zvířat – 305 TZ
- šíření nakažlivé nemoci hospodářských zvířat - § 306 TZ
- šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin

Trestně právní odpovědnost

■ Druhy trestů (§ 52 TZ)

- a) odnětí svobody,
- b) domácí vězení,
- c) obecně prospěšné práce,
- d) propadnutí majetku,
- e) peněžitý trest,
- f) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- g) zákaz činnosti,
- h) zákaz pobytu,
- i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- j) ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
- k) ztrátu vojenské hodnosti,
- l) vyhoštění.

Trestněprávní odpovědnost právnických osob

- zák.č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- úč. 1.1.2012
- Vztah k TZ a TŘ
 - subsidiarita
- Subjekty
 - Vyloučení trestní odpovědnosti některých právnických osob (ČR, ÚSC při výkonu veřejné moci)
- vztah k řízení o správním deliktu - § 28 zák. trestní o odpovědnosti PO

Trestněprávní odpovědnost právnických osob

- trestné činy

- Výčet v § 7 zák. o trestní odpovědnosti
právnických osob

- zahrnuje mj. i TČ proti životnímu prostředí:

- § 293, 294, 294a, 295, 297, 298, 298a, 299, 300, 301
TZ)

Trestněprávní odpovědnost právnických osob

- Druhy trestů
- a trestné činy spáchané právnickou osobou lze uložit pouze tyto tresty
 - a) zrušení právnické osoby,
 - b) propadnutí majetku,
 - c) peněžitý trest,
 - d) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
 - e) zákaz činnosti,
 - f) zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži,
 - g) zákaz přijímání dotací a subvencí,
 - h) uveřejnění rozsudku.

Odpovědnost za škodu

Občanský zákoník:

obecná odpovědnost za škodu

- § 420 OZ - odpovědnost za škodu
 - subjektivní odpovědnost
- § 420a OZ - odpovědnost za škodu provozní činností
 - činností, která má provozní povahu, nebo věcí použitou při činnosti
 - fyzikálními, chemickými, popřípadě biologickými vlivy provozu na okolí
 - oprávněným prováděním nebo zajištěním prací, jimiž je způsobena jinému škoda na nemovitosti nebo je mu podstatně ztěženo nebo znemožněno užívání nemovitosti
 - objektivní odpovědnost
- speciální skutková podstata
 - § 432 OZ – odpovědnost za škodu provozem zvláště nebezpečným

Odpovědnost za škodu

- Způsob náhrady škody
 - škoda se hradí v penězích
 - požádá-li o to poškozený a je-li to možné a účelné, hradí se škoda uvedením do předešlého stavu
- Rozsah náhrady škody
 - hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk)

Odpovědnost za škodu

- Speciální případy odpovědnosti za škodu mimo občanský zákoník – např.
 - zák.č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy
 - zák.č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon)
 - zák.č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon)
 - zák.č. 449/2001 Sb., o myslivosti
 - zák.č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání ionizujícího záření (atomový zákon)
 - zák.č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku
- Vztah speciálních předpisů k občanskému zákoníku
 - nestanoví-li zvláštní předpisy jinak, použije se subsidiárně občanský zákoník

Odpovědnost za ekologickou újmu

- Zák.č. 17/1992 Sb.o životním prostředí
 - § 10 – pojem ekologická újma
 - Ztráta nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů, vznikající poškozením jejich složek nebo narušením vnitřních vazeb a procesů v důsledku lidské činnosti
 - § 27 – odpovědnost za ekologickou újmu
 - znaky
 - a) lidská činnost
 - b)poškození složky nebo vnitřních vazeb a procesů ekosystému
 - c) příčinná souvislost mezi a) a b)
 - d) ztráta nebo oslabení přirozených funkcí ekosystému
 - e) příčinná souvislost mezi b) a d)

Odpovědnost za ekologickou újmu

- Způsob odstraňování ekologické újmy
 - obnovení původního stavu
 - kompenzační opatření
 - náhrada v penězích
 - kombinace výše uvedených způsobů
- Oprávněný z ekologické újmy
 - stát
- Vztah k občanskému zákoníku

Odpovědnost za ekologickou újmu

- **Zák. č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě a o změně některých zákonů**
 - je transpozicí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za v souvislosti s nápravou škod na životním prostředí, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 20 o nakládání s odpady z těžebního průmyslu a o změně směrnice 2004/35/ES
- **Prováděcí předpisy**
 - **Vyhl.č. 17/2009 Sb., o zjišťování a nápravě ekologické újmy na půdě**
 - **Vyhl.č. 295/2001 Sb., o způsobu hodnocení rizik ekologické újmy a finančním zajištění**

Odpovědnost za ekologickou újmu

- pojem ekologická újma pro účely cit. zákona
 - nepříznivá měřitelná změna přírodního zdroje nebo měřitelné zhoršení jeho funkcí , která se může projevit přímo nebo nepřímo

Odpovědnost za ekologickou újmu

- jedná se o změny na:
 - chráněných druzích volně žijících živočichů či planě rostoucích rostlin nebo přírodních stanovištích
 - podzemních nebo povrchových vodách včetně přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod
 - půdě
- pokud tyto změny mají závažné nepříznivé účinky na těchto vybraných objektech nebo představují závažný nepříznivý vliv na lidské zdraví

Odpovědnost za ekologickou újmu

- Zákon se vztahuje na ekologickou újmu nebo hrozbu jejího bezprostředního vzniku, jsou-li způsobeny
 - **provozní činností uvedenou v příloze zákona**
 - např.:
 - provozní zařízení podléhající vydání integrovanému povolení
 - vypouštění odpadních vod do vod povrchových nebo podzemních podléhajících povolení
 - čerpání znečištěných podzemních vod a jejich následné odvádění do vod povrchových nebo podzemních
 - zacházení ze závadnými látkami
 - nakládání s nebezpečnými chemickými látkami
 - přeshraniční přeprava odpadů
 - nakládání s těžebním odpadem
 - **další provozní činností, pokud**
 - a) v jejím důsledku dojde ke vzniku nebo bezprostřední hrozbě ekologické újmy na chráněném druhu volně žijících živočichů či planě rostoucích rostlin nebo přírodním stanovišti
 - b) je realizována v rozporu s právními předpisy
 - c) existuje příčinná souvislost mezi a) a b)
- Zákon se vztahuje na ekologickou újmu způsobenou událostí nebo emisí, k níž došlo po nabytí účinnosti zákona

Odpovědnost za ekologickou újmu

■ Opatření

■ Preventivní opatření

- provozovatel je povinen neprodleně provést v případě bezprostředně hrozící ekologické újmy

■ Nápravná opatření

- provozovatel je povinen
- neprodleně provést v případě vzniku nebo zjištění ekologické újmy
- neprodleně sdělit příslušnému orgánu
 - informace o všech důležitých okolnostech vzniku ekologické újmy nebo o okolnostech nasvědčujících jejímu vzniku
 - Informace o provedených nápravných opatřeních
- vypracovat návrh nápravných opatření podle přílohy k zákonu a předložit jej příslušnému orgánu ke schválení
- provést nápravná opatření uložená příslušným orgánem i před zahájením řízení
- sdělit příslušnému orgánu všechny informace v případě, že nápravná opatření nepovedou k nápravě ekologické újmy

Odpovědnost za ekologickou újmu - řízení o uložení preventivních nebo nápravných opatřeních

- Zahájení
 - z moci úřední
 - na žádost fyzické a právnické osoby, které jsou ekologickou újmou dotčeny nebo u nichž je takové dotčení pravděpodobné
 - v případě zpětvzetí žádosti se řízení nezastaví, pokud jsou dány důvody pro zahájení z moci úřední
 - oznámení o zahájení řízení příslušný orgán zveřejní na portálu veřejné správy a neprodleně o něm informuje správní orgán příslušný rozhodovat o opatřeních podle zvláštních předpisů
 - analýza rizik
 - v případě, že existuje důvodné podezření, že v důsledku provozní činnosti došlo k ekologické újmě na půdě nebo horninách, včetně přírodních léčivých zdrojů nebo peloidu – řízení se přeruší
 - k analýze rizik si příslušný orgán vyžádá stanovisko příslušné krajské hygienické stanice

Odpovědnost za ekologickou újmu – náklady na opatření

- **povinnost nést náklady nese provozovatel, a to i v případě, kdy opatření zajistí příslušný úřad. O náhradě nákladů rozhoduje příslušný orgán, který nápravná opatření uložil**
- pokud ekologickou újmu nebo její bezprostřední hrozbu způsobilo více provozovatelů, nesou náklady společně a nerozdílně
- provozovatel činností v příloze č. 1 nenese náklady, pokud prokáže, že ekologická újma nebo její bezprostřední hrozba
 - byla způsobena třetí osobou a došlo k ní i přesto, že byla přijata vhodná bezpečnostní opatření nebo
 - je důsledkem splnění rozhodnutí nebo jiného závazného aktu orgánu veřejné správy a nejedná se o rozhodnutí nebo akty vydané k odstranění nebo zmírnění emisí nebo událostí způsobených provozní činností provozovatele
 - rozhodnutím příslušného orgánu
 - Provozovatel neporušil právní předpisy nebo rozhodnutí vydané na jejich základě a ekologická újma byla způsobena emisí nebo událostí, která byla výslovně povolena podle zvláštních předpisů
 - Podle stavu vědeckých a technických znalostí v době, kdy došlo k emisím nebo k provozní činnosti, nebylo považováno za pravděpodobné, že by způsobily ekologickou újmu
- další podrobnosti ohledně nákladů resp. jejich náhradě stanoví zákon

Odpovědnost za ekologickou újmu - výkon státní správy

- Ministerstvo životního prostředí
- Česká inspekce životního prostředí
- Správy národních parků a správy chráněných krajinných oblastí
- Ministerstvo obrany
- Ministerstvo zdravotnictví
- krajské hygienické stanice
- újezdní úřady

- Dotčené orgány
 - příslušný vodoprávní úřad
 - příslušný orgán přírody
 - příslušný orgán státní správy lesů
 - příslušný orgán ochrany zemědělského půdního fondu

Odpovědnost za ekologickou újmu

- vztah zákona č. 167/2008 Sb.
 - k zákonu č. 17/1992 Sb.
 - ke zvláštním „složkovým“ předpisům
 - k občanskému zákoníku